

VNG standpunt – EU lange termijnvisie voor het platteland

Aanleiding

Op 30 juni heeft de Europese Commissie een lange termijnvisie voor het platteland gepresenteerd. In dit beleidsdocument worden de kansen en de uitdagingen voor het platteland tot 2040 beschreven en enkele initiatieven gepresenteerd voor de toekomst.

Kansen en uitdagingen van het Europese platteland

De visie van de Commissie beschrijft de uitdagingen en de kansen voor het Europese platteland. Het platteland is in Europa en ook binnen Nederland heel divers is, wat het lastig maakt om algemene beleidsmaatregelen op te stellen in Brussel.

De uitdagingen zijn vergrijzing en krimp, veranderingen binnen de landbouw, de inpassing van natuurwaarden, slechte bereikbaarheid (wegen, OV en digitaal bereik) en beschikbaarheid van voorzieningen (scholen, winkels, zorg) in vergelijking met de stad.

De kansen zijn economische diversificatie met groeiend belang van recreatie en toerisme, het leveren van ecosysteemdiensten¹, beheer van het landschap en cultureel erfgoed en een omslag naar de productie van duurzamere en gezondere levensmiddelen van goede kwaliteit met een natuurinclusief circulair landbouwsysteem. Met de green deal heeft het platteland ook een belangrijke rol in de energietransitie.

Vanuit gemeenten worden de uitdagingen en kansen herkend, maar voor Nederland wordt de aandacht voor ondermijning, toenemende verstedelijking (ruimteclaims voor woningbouw en bedrijventerreinen) en de energietransitie (ruimteclaims voor duurzame energieopwekking) gemist. Gebrek aan goede verdienmodellen veroorzaakt leegstand en verloedering, waarbij Brussel kan zorgen voor economische versterking en diversificatie.

Plattelandspact

De Commissie zal een plattelandspact opstellen als een gemeenschappelijk kader voor de ontwikkeling van een model voor interbestuurlijke samenwerking tussen de EU, nationale overheden en decentrale overheden. Dit pact zal samen met het EU Comité van de Regio's eind 2021 worden gelanceerd.

Het pact moet voortbouwen op bestaande nationale en decentrale structuren waarvoor lidstaten nationale strategieën op zullen stellen. De Commissie zal een faciliterende rol spelen. Het rijk heeft in haar reactie aangegeven dat zij graag wil voortbouwen op de regiodeals, erfgoed deals en het interbestuurlijk programma vitaal platteland (IBP – VP).

De VNG wil het nieuwe Nationaal Programma Landelijk Gebied (opvolger IBP-VP) als basis voor de nationale invulling van het EU plattelandspact. Voor gemeenten is werken vanuit één

¹ Zoals bestuiven van gewassen, waterzuivering, etc..

overheid noodzakelijk. Een bottom-up aanpak moet voorkomen dat het rijk hierin een te sturende rol pakt.

Een goed Europees voorbeeld van samenwerking zijn de lokale ontwikkelingsstrategieën vanuit het Leaderprogramma, die goed kunnen worden gebruikt om het pact lokaal vorm te geven.

Actieplan voor het platteland

De Commissie wil met een EU actieplan voor het platteland de visie uitwerken in vier actiegebieden met negen vlaggeschipinitiatieven die in 2021 of 2022 van start gaan. De initiatieven zullen financiële steun moeten krijgen uit de bestaande EU fondsen (cohesiebeleid, het gemeenschappelijk landbouwbeleid (o.a. Leader) en Interreg).

Inhoudelijk zet de Commissie in op sterkere, verbonden, veerkrachtige en welvarende plattelandsgebieden die ondersteund worden door negen bijbehorende vlaggeschipinitiatieven.

Deze vlaggeschipinitiatieven zien op mondige en levendige lokale gemeenschappen, goede digitale en fysieke verbindingen, steun aan alle transitie (sociaal, energie en leefomgeving) en een diverse regionale economie met innovatie en steun voor het MKB.

Het rijk heeft aangegeven dat de acties herkenbaar zijn, maar niet allemaal in Nederland in gelijke mate spelen. Aandacht voor klimaatadaptatie (hoogwater), de stikstofproblematiek en ondermijning worden gemist, als ook de afname van biodiversiteit en het verlies van bodem- en waterkwaliteit. Het in stand houden van de natuur/biodiversiteit en de vergroening van de landbouwactiviteiten om de klimaatverandering tegen te gaan mogen niet worden opgeofferd voor andere uitdagingen. Er is aandacht nodig voor een gebiedsgerichte en integrale aanpak van de problemen en een goede samenhang tussen alle genoemde initiatieven.

De VNG wil een simpel actieplan voor het platteland, dat aansluit op de lokale gebiedsgerichte en integrale aanpak. Het actieplan moet meerwaarde hebben voor de lokale programma's en kan het beste voortbouwen op bestaande financiering.

Overige voorstellen: plattelandstoetsing, EU waarnemingspost voor het platteland en een toolkit inzake financieringsmogelijkheden van de EU voor plattelandsgebieden

De Commissie wil een plattelandstoets gaan gebruiken om de gevolgen van eigen grote wetsvoorstellen voor het platteland goed in kaart te brengen¹. Voor VNG is dit een goed idee, maar dit kan uitgebreid worden naar de onderlinge samenhang van bestaande EU richtlijnen (vogel- en habitatrichtlijn, kaderrichtlijn water en nitraatrichtlijn).

Een nieuwe EU waarnemingspost voor het platteland moet gaan zorgen voor verzameling en analyse van gegevens over het platteland. Ook dit is volgens de VNG nuttig maar moet gebaseerd zijn op lokale en regionale informatie ter ondersteuning van gemeentelijk beleid².

² Een voorbeeld hiervan is de regionale Brede Welvaart monitor van het Fries Sociaal Planbureau (FSP). Het FSP vertaalt hiermee de landelijke CBS brede welvaart monitor naar een regionale duiding en vult deze jaarlijks aan met een inhoudelijke verdieping. De monitor van het FSP maakt het zo mogelijk om Friese regio's en gemeenten met elkaar te vergelijken en kan worden gebruikt als basis voor beleidsvorming.

De nieuwe toolkit met informatie over EU financieringsmogelijkheden en de gecombineerde inzet van fondsen is voor gemeenten heel welkom. Dit zou kunnen worden aangevuld met kennis en goede voorbeelden.

Tenslotte mist de VNG aandacht voor het staatssteunbeleid. De kaders hiervan zouden moeten worden verruimd en vereenvoudigd.

VNG wil dat de Europese Commissie met dataverzameling en de plattelandstoets voor Europese wetgeving lokale beleidsmakers ondersteunt. De EU toolkit met informatie over EU financieringsmogelijkheden en de gecombineerde inzet van fondsen is een goed initiatief, maar VNG zou ook graag zien dat de staatssteunmogelijkheden worden verruimd en vereenvoudigd.
